

правопорядку у військових частинах і підрозділах, а також — у місцях дислокації військових частин; 2) притягнення військовослужбовців до адміністративної відповідальності за вчинені адміністративні правопорушення; 3) кримінальне переслідування за скоєні кримінальні правопорушення, здійснення досудового розслідування; 4) проведення оперативно-розшукової та контррозвідувальної діяльності у військових частинах і військових підрозділах. На функціонування системи військових правоохоронних органів активно, впливають: 1) прокурорський нагляд за додержанням законів органами, які здійснюють оперативно-розшукову, контррозвідувальну діяльність та досудове розслідування; 2) здійснення військовими судами правосуддя у кримінальних провадженнях стосовно військовослужбовців. Таким чином, інституціональне забезпечення мілітарних правових систем реалізується через військові правоохоронні органи, які утворюють певну систему відокремлених у національних правоохоронних системах, наділених повноваженнями щодо протидії військовим правопорушенням та підтримання військового правопорядку інститутів, діяльність яких спрямовується на забезпечення воєнної безпеки.

КОРМИЧ А. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат історичних наук, доцент

ВНЕСОК КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ У ПРОДУКУВАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ІДЕЙ В УКРАЇНІ XVII–XVIII СТОЛІТЬ

Формування державотворчих теорій, які б відповідали інтересам та потребам суспільства, на різних історичних етапах нерозривно пов'язане з розвитком системи освіти, головне, із становленням інститутів вищої освіти. Саме викладачі та випускники провідних навчальних закладів виступали у якості розробників передових ідей та ініціаторів впровадження їх в життя соціуму.

Яскравим прикладом може слугувати Києво-Могилянська академія, що з періоду заснування та й у теперішній час виступає осередком зародження передових ідей щодо державотворення в Україні. Саме цей навчальний заклад здійснив великий вплив на розвиток науки, освіти, культури українського народу, сприяв національному відродженню та боротьбі за національну незалежність. Навколо нього гуртувались науковці, громадські і церковні діячі, які не лише формували суспільний

світогляд, а і безпосередньо реалізовували свої ідеї в державно-правовій площині і як теоретики, і як практики державотворення.

Головною історичною постаттю виступає Петро Могила — засновник даного освітнього закладу, визначний релігійний діяч та реформатор XVII століття. Об'єднавши школи Києво-Печерської лаври та Київського братства, він заклав фундамент колегії, що згодом стала провідним центром культури і освіти всього слов'янського світу.

Петро Могила розробив ряд важливих ідей, які окреслювали основи розвитку держави. Він відстоював рівноправність релігій — православ'я і католицизму, обґрунтовував співвідношення церковної і світської влади, роблячи акцент на першій; формулював концепцію ідеального володаря: сильного, освіченого, мудрого і гуманного, який є творцем законів і взірцем їх виконання. Звертаючись до історичних традицій П. Могила наголошував на важливості піднесення самосвідомості народу, пов'язуючи з національно-визвольною боротьбою створення української держави. Він захищав народну культуру, звичаї, обряди; багато робив для збереження давньоруських святинь, історичної спадщини та пам'яті українського народу.

Ідеї Петра Могили розвивали і продовжували його соратники, колеги та учні, чия доля була пов'язана з започаткованим ним навчальним закладом. Зокрема, ректори цього навчального закладу Йов Борецький, Мелетій Смотрицький, Касіян Сакович зробили свій внесок в розробку основних засад буття держави і суспільства.

У 1701 році заклад отримав статус Києво-Могилянської академії, в якій щороку навчались понад 2 тисячі студентів не лише з України, а і до 300 — з інших європейських країн. Книгозбірня академії (так тоді називалась бібліотека) була визнана кращою в Європі і до неї надходили книги з різних європейських держав. Цьому сприяла постійна не тільки моральна, а і матеріальна підтримка з боку козацтва, державних діячів, наприклад, українських гетьманів — Петра Сагайдачного, Івана Мазепи.

Вивчення різних мов студентами — латини, грецької, німецької, французької, польської, давньоєврейської, інших та володіння багатьма мовами викладачами академії дозволяли знайомитись з досягненнями світової цивілізації та застосовувати набуті знання у власних наукових розробках. Багато видатних науковців, державних і політичних діячів набули знань в Києво-Могилянській академії, моделюючи та реалізуючи процеси державотворення в Україні. Цей пошук найкращої моделі йшов у різних напрямках.

Важливі ідеї щодо держави і права сформулював ректор Києво-Могилянської академії Феофан Прокопович. Його концепція освіченого абсолютизму розвивала ідеї Т. Гобса, С. Пуфендорфа про природний додержавний стан, обґрунтовуючи потребу договору з монархом і необхідність підпорядкування духовної влади владі монарха. Абсолютний

монарх як освічений господар визнавався верховним носієм державної влади, що використовується для загальнонародної користі. Освіта і наука розглядалися як основна умова державного розвитку, тому освічена монархія мала опікуватись піднесенням освіти, науки, розвитком мистецтв, ремесел, мануфактур, всього, з чим пов'язаний добробут держави. Такі погляди відтворювали існуючу соціально-політичну ситуацію та відображали сутність боротьби за владу і власність у тогочасному суспільстві. Це характеризувало їх відповідність суспільним вимогам і запитам того часу.

Ще один представник Києво-Могилянської академії та її викладач Стефан Яворський висловлював інше розуміння побудови владних відносин в державі. На його переконання саме церква має підноситись над державною світською владою, виступаючи головним арбітром у справах моралі та суспільного життя. Він виступав за автономію церкви, чітко поділяв компетенцію церковної і світської влади, разом з тим підтримуючи реформи світської влади в економічній та інших важливих сферах життєдіяльності. Підтримуючі зв'язки з українським гетьманом Іваном Мазепою, з Пилипом Орликом він висловлював свої міркування щодо організації влади і управління, частина яких була використана Пилипом Орликом в його Конституції 1710 року.

Таким чином, Києво-Могилянська академія являла собою своєрідний мозковий центр державотворення протягом довгого історичного періоду свого існування у XVII — XVIII століттях. Ідеї її викладачів і вихованців вплинули не лише на процес національного державотворення в Україні, а значною мірою сприяли розвитку державотворчих ідей в інших державах.

Історична спадщина, створена представниками цієї наукової школи, і сьогодні залишається в центрі уваги багатьох досліджень щодо процесів державотворення в Україні та набуває нового звучання в працях науковців відродженої Києво-Могилянської академії, що продовжує кращі національні традиції концептуального обґрунтування державотворення на сучасному етапі.